

Руслана Маньковська

Інститут історії України Національної академії наук України
доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (Україна)
e-mail: ruslana_man@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4581-2128>

Світлана Гаврилюк

Волинський національний університет імені Лесі Українки
доктор історичних наук, професор (Україна)
e-mail: romir1991@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5142-7464>
ResearcherID: ABD-1806-2020 (<http://www.researcherid.com/rid/ABD-1806-2020>)

Теоретичні засади музейної візуальності

Анотація. У статті на основі сучасного візуального дискурсу висвітлюються питання теоретико-методологічного змісту щодо музейної візуальності, проаналізовано наукові підходи і методи, задіяні у візуальній культурі, приділено увагу особливостям візуалізації та декодування музейного простору, специфіці його моделювання та інтерпретації візуальних конструкцій. **Метою статті** є аналіз теоретичних основ музейної візуальності, що передбачає вирішення завдання з виокремлення специфіки теоретико-методологічного інструментарію з дослідження візуальності в музейництві, обумовленої розвитком сучасного міждисциплінарного напрямку візуальних студій (visual studio), в контексті яких музейна візуальність, як особлива форма візуальної культури, набуває нових ознак. **Методологію дослідження** склали наукові підходи і методи соціогуманітарного напрямку: герменевтичний, культурологічний, семантичний, семіотичний, соціальний та психоаналітичний, зосереджено увагу на міждисциплінарному підході, як ключовому в візуальних студіях. Комплексна теоретична аналітика музейної візуальності дозволила глибше розкрити її можливості. **Наукова новизна** полягає у представленні актуальних теоретико-методологічних засад через культурологічну концепцію синергії візуальності та музейництва. Уперше, виділяючи з візуальної культури музейну візуальність, аналізується її методологічна база та специфіка функціонування теоретичного механізму в музейному просторі. **Висновки.** Теоретичні засади візуальних студій значно розширили наукові можливості музейництва як наукової галузі, а ті, що задіяні в сучасних музейних практиках, помітно трансформували музейний простір. Дослідження теоретичного блоку музейної візуальності доводить важливість міждисциплінарного підходу, як ключового, в розвитку візуальних технологій, застосованих в музейних практиках.

Ключові слова: візуальні студії, візуальна культура, музейна візуальність, наукові підходи і методи, міждисциплінарний підхід.

Постановка проблеми. У соціогуманітаристиці другої половини ХХ ст. помітно активізувалися трансформаційні процеси міждисциплінарного характеру, що спричинило появу низки новітніх дослідницьких парадигм. Сучасне наукове поле перебуває також під впливом стрімкого розвитку інформаційних технологій. Такі зрушення спостерігаються, зокрема, в напрямі візуальних студій (visual studio), які кардинально вплинули на підхід до візуалій. Розглядаючи музейництво, як специфічний сегмент візуальності та візуальної культури, важливо проаналізувати теоретичні засади нового бачення музейних візуалій, виділити особливості функціонування теоретико-методологічного інструментарію в музейному просторі, застосування його в музейних практиках. Музейна візуальність концептуально лежить в міждисциплінарному полі новітніх дослідницьких парадигм, і, як частина візуальної культури, базується на теоретичних засадах доволі широкого наукового простору. Втім специфіка музейництва, його візуальних технологій та соціокультурних спрямувань, доповнює цей простір оригінальними та своєрідними особливостями.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Наукові дослідження з візуальних студій охоплюють праці зарубіжних та українських науковців. Теоретичним питанням ґенези теорії візуальності, формуванню візуального повороту, візуальної культури, ставленню людини до предмета, взаємодії об'єкта та спостерігача за допомогою візуальних технологій, візуальній антропології, впливу музейних візуалій на людину присвячені роботи зарубіжних вчених Д. Левіна [1999], Ж.-П. Сартра [2000], С. Пінк [2006], М. Ямпольського [2007], А. Усманової [2007];

.....
2017], М. Стеркен і Л. Картрайт [2009], Б. Сендівела [2011], Л. де Каро [2015]. Теоретичні засади взаємодії візуального з людиною, перебування відвідувача в семіотичній системі музейного простору досліджують через музейні практики науковиця І. Мальковська [2008], культурологиня М. Баль [2012], мистецтвознавиця А. Бойлен [2021].

Український дискурс візуальних студій представлений роботами дослідниць О. Маланчук-Рибак [2013], П. Вербицької [2016], О. Ковалевської [2016; 2018], Г. Ільїної [2018], науковців В. Кременя та В. Ільїна [2020]. Вони розглядають основні проблеми: методологічні підходи до візуальної культури, теоретичні складові культури мислення, візуального сприйняття візуалій та ін. Останніми роками спостерігається розширення дослідницького поля щодо проблематики візуальних студій, втім на специфіці музейної візуальності, зокрема, її теоретичних засадах, увага дослідників спеціально не акцентувалась.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічної бази музейної візуальності в контексті візуальних студій, виділення особливості функціонування наукового апарату в музейному просторі.

Виклад основного матеріалу. У другій половині ХХ ст. звернення до зорових структур та спроби їх інтерпретацій вчені – з подачі теоретика візуальних досліджень У. Мітчела – означили «візуальним поворотом» («pictorial turn») в науці. Дослідники, окрім вербальної форми відтворення власних ідей та бачень, почали залучати зорові образи, вибудовуючи новий напрям досліджень. За останні десятиріччя під впливом діяльності в першій половині ХХ ст. представників школи «Анналів» та появи концептуальних праць французького філософа Г. Дебора «Супільство спектаклю» (1967), англійського мистецтвознавця Дж. Бергера «Способи бачення» (1972) та французького філософа, теоретика культури М. Фуко «Наглядати і карати: народження в'язниці» (1975) історіографічна база з візуальних студій помітно збагатилась публікаціями українських та зарубіжних науковців.

Введення до дослідницького поля візуальної інформації окреслило низку проблем теоретичного та практичного характеру. Певна річ, що центром теоретико-методологічної лабораторії візуального напрямку став міждисциплінарний підхід, який дає можливість висвітлити нові грані візуальних образів, переосмислити їх сенси, віднайти приховані змісти та розкрити їхній джерелознавчий ресурс. Застосовуючи такий підхід своєрідного перехресного дослідження, фахівці крізь призму різних наук синергують актуальні смисли, комплексну аналітику та системні зрушення в наукознанні. Нині для дослідження візуальних джерел використовуються теоретико-методологічні досягнення з іконографії, семіотики, психоаналізу, постструктуралізму, соціології. Британський дослідник П. Берк виділяє іконологічний, психоаналітичний, семіотичний (структуралістський) та соціальний наукові підходи. Український науковець Є. Рачков [2015 : 29] стверджує, що, поєднуючись, ці підходи утворюють комплекс принципів роботи з візуальним матеріалом. Загалом дослідники візуального середовища виділяють низку наукових підходів, які демонструють міждисциплінарний характер візуальних студій: психоаналітичний, соціально-критичний, герменевтичний, семіотичний, структуралістський, дискурсивний [Ковалевська, 2018 : 170].

Визначаючи візуальні студії як напрям наукових досліджень історичного, соціологічного, культурологічного, політологічного та психологічного характеру, науковиця О. Ковалевська [2018 : 182] розглядає візуальну культуру як об'єкт візуального напрямку. Це комплексне поняття охоплює історію, історію культури, культурологію, антропологію, соціологію та через зорові образи, а останнім часом здебільшого за допомогою інформаційних технологій, відображає соціокультурні процеси в житті людини та суспільства.

Виокремлення в дослідницькому полі напрямку візуальної культури, його багатовекторність та міжгалузеві можливості, обумовлено цілковитим поглинанням соціуму візуалізацією з її видовищами, діями, представленнями, фесеріями. Візуальна культура – це новий міждисциплінарний напрям, центральною проблемою якого є дослідження культурної логіки «постмодерністського», «мас-медійного», «візуального» повороту. Як домінуюча форма вона охоплює різні за засобами вираження та своєю «ідеологією» культурні феномени [Дубовая, 2010].

Традиційно візуальність пов'язують з кіно-, відео-, фотозображеннями, мистецькими творами, також останнім часом додалися реклама, дизайнерські проекти, перформанси, міське середовище. Виділяючи музейну експозицію, як форму візуальної культури, де музейний концепт виступає ключовим елементом візуалій, розглянемо музейну візуальність у контексті окреслених науковцями наукових парадигм натуралізму (реальне відображення), структуралізму (система взаємопов'язаних частин), конструктивізму (моделювання) та феноменології (сприйняття, відчуття).

Своєрідним викликом для класичних наукових підходів стали візуальні студії. Музейна експозиція спрямована значною мірою на синергію пізнавального і чуттєвого. Історичний документ із важливою інформацією на поживклому папері має візуально зацікавити відвідувача

на рівні чуттєвого сприйняття. Вочевидь, що художня візуалізація історичних подій чи фактів, реконструкція та створення образів відомих постатей («візуальна антропологія»), атмосфери певної історичної епохи, повсякденного життя різних соціальних груп сприймаються, як об'єкт наукового дослідження, не всіма вченими.

Однак в музейництві, яке органічно поєднує історичне документування та образну екстраполяцію, вже сформувалася власна методологічна база та напрацьовані своєрідні візуальні технології. За концептуальними положеннями візуальних студій музейні матеріали, зокрема, документи, світлини, аудіо-, відеозаписи, речові предмети, долучені до наукової джерельної бази. Кожен із видів візуальної інформації передбачає свої специфічні методи опрацювання. Для вивчення музейних візуалій, як засобів художньої виразності, дослідниця Д. Загайська [2016 : 66–67] пропонує застосовувати культурологічний, соціологічний, семантичний, семіотичний, психологічний, антропологічний, мистецтвознавчий теоретично-практичні підходи.

Такий комплексний підхід із залученням міждисциплінарного теоретико-методологічного інструментарію визначає методику дослідника візуальних джерел. До прикладу, метод спостереження в музейництві пов'язаний з відтворенням подій за візуальною інформацією, яку вдалось відшукати, зібрати, або зафіксувати через конкретні документальні свідчення – музейні предмети – та інтерпретувати через музейний наратив.

Розглядаючи музейні предмети в контексті візуальних досліджень, наголосимо на їхніх основних характеристиках: автентичність, достовірність, наглядність, синкретичність, інформаційність, емоційність, аксіологічність. Окрім того, музейний раритет набуває джерелознавчого змісту з тією особливістю, що носієм інформації є безпосередньо він, а також вся історія його музеєфікації, зокрема, шлях потрапляння до музейної колекції, що значно урізноманітнює його джерельну цінність. Дослідник отримує не лише інформацію, яка закладена в реліквії, але й відкриває приховану. Тобто він інтерпретує і моделює видобуту із джерела інформацію, створює нову історичну реальність. Такий підхід активно застосовується в дослідженнях соціальної історії, повсякденності, інтелектуальної історії, просопографічних публікаціях.

Музей як соціокультурний інститут динамічно реагує на зміни в сучасному світі. Нідерландська дослідниця М. Баль [2012 : 249] у контексті візуальних практик розглядає сучасний музей як модерністський, з його енциклопедичністю, таксономічною організацією, прозорою риторикою, називає це візуальним есенціалізмом, наголошуючи на подальшій його трансформації в постмодерністський, коли не розділяється візуальний продукт з його вивченням. Музейна експозиція, де історичне минуле, сучасні реалії відтворюються через образи, створені комплексом музейних предметів, є виразним проявом нових тенденцій, що характеризують візуальну культуру. Завдання музейників – забезпечити об'єктивність історичних реконструкцій. Візуальна композиція в музеї, як слушно зауважує дослідниця А. Усманова [2013], включає онтологічний (походження та реалізація концепції), гносеологічний (знання про історичну реальність) та соціологічний (соціокультурний вплив на соціум) аспекти інформації.

У музейній практиці візуальне джерело, перш ніж потрапити до музейної колекції і стати музейним предметом, проходить спеціальну процедуру відбору, де враховуються його історична цінність, унікальність та стан збереження. Також фіксується історія його створення, приналежність, умови потрапляння до музею – «легенда пам'ятки». Важливо відзначити змістове наповнення, особливості та експозиційні можливості музейного предмету для реконструкції історичних подій та фактів. Варто зауважити, що загальноприйнята методика формування музейних фондів, коли фондова комісія закладу у складі представників усіх підрозділів музею аналізує, оцінює, співставляє усі властивості пам'ятки, дозволяє забезпечити об'єктивність та високий рівень фаховості в процесі відбору візуальних джерел.

Як візуальна форма реконструйованої історичної реальності, музейна експозиція через музейні предмети володіє значним потенціалом документально відображати події та факти суспільних процесів та явищ, а також життєві ситуації окремої особистості. Безперечно, достовірність конструйованого образу історичної епохи чи світогляду людини значною мірою залежить від різноманітності музейного матеріалу та фаховості експозиціонерів, де досить важливу роль відіграє робота художника-оформлювача.

Завдання музейної візуальності не лише донести певний історичний факт, але й викликати емоційні та чуттєві переживання у відвідувача, торкаючись його свідомості та ментальних рівнів. Акцентуючи увагу на особливостях інтерпретації музейних візуалізацій, необхідно враховувати низку важливих аспектів. Музей створює тематичну візуальність, обумовлену його профілем та змістом колекцій, яка спрямована на відвідувача, як головного співбесідника. Тому правила створення музейної візуальності передбачають врахування вікових, соціальних, професійних, тепер й інклюзивних, характеристик аудиторії. Важливим для

музейників залишається питання про співвідношення подачі вербального та візуального матеріалу.

Ще у 1960-х рр. канадський теоретик музейних комунікацій із значним практичним досвідом, директор музею в м. Калгарі Д. Камерон виділив такі особливості комунікативної системи музею, як візуальність та просторовість. Музеолог наголошує, що предметне поле музею має бути зрозумілим для відвідувача. Експозиціонери створюють такий невербальний простір, щоб глядач збагнув мову предметів, побачив і дешифрував інформацію, закодовану в музеалях. У процес сприйняття експозиції аудиторією задіяний музейний працівник (екскурсовод), а, на думку Д. Камерона, це має бути музейний психолог, музейний соціолог, завдання якого «не перевести візуальні висловлювання у вербальну форму, а навчати відвідувачів мови предметів, незалежно від їхнього віку» [Вербицька, 2016 : 22].

Перебування відвідувача в музейному середовищі, пізнання останнього через візуальне сприйняття, емпатію активізує в нього розмаїття інтелектуальних, емоційних та чуттєвих каналів. Торкаючись питання про залучення органів чуття людини при спілкуванні з музейними предметами, професорка зі Львова П. Вербицька наголошує на переважанні у цьому процесі невербальної мови над акустичною та тактильною. Тому науковиця не випадково акцентує увагу на нових викликах для музеїв, коли їхня привабливість досягається не стільки змістом експозиції, скільки її вдалим візуальним представленням [2016 : 23–24].

Відвідувач, потрапляючи в музейне середовище, занурюється у тематично-образний візуальний простір. Цей метод у музейництві називається субмерсивний (метод занурення), а музейні візуалії створюються за типом реконструкції, коли застосовуються додаткові предмети для відтворення не лише історичних подій, але й суспільно-культурної атмосфери епохи. Також у музейних практиках використовують такі типи експозиційних візуалій, як транспозиція з фіксацією усіх деталей і взаємозв'язків та стилізація з моделюванням явищ без автентичних музейних експонатів [Новікова, 2019 : 23, 25]. У сучасних музейних практиках напрацьовано різні підходи до створення музейних експозицій. Відомий музейник з Росії Т. Поляков виділяє, як перспективні, образно-сюжетний та художньо-міфологічний методи [2003 : 22].

Музейна візуальність конструє історичну реальність за допомогою візуальних образів та створює нові змісти і сенси, чим увиразнює проблему формування музейної культури, розвитку здатності бачити та оволодіння певними знаннями, уміннями сприймати і розуміти мову образів та символів у музейній експозиції. Відвідувач через візуальні образи конструє зміст інформації, закладеної експозиціонерами, від яких великою мірою залежить налагодження успішної музейної комунікації з глядачем.

Про роль візуальної мови, яка стає знаками пропорції, оптичної ілюзії, гри світла та тіні, пустоти та обсягів, кольору та масштабу, мова йде у роботі дослідниці С.-Р. Дудки [2016 : 53–54]. Водночас до таких компонентів вона долучає також поняття «форма». Образ для нього наділений ідеєю змісту та формою, що об'єднана виражальними засобами.

Висновки. Отже, музейна візуальність є особливою формою візуальної культури з власною теоретико-методологічною, джерелознавчою, технологічною специфікою. Візуалізація музеалій, яка комплексно представлена музейною експозицією, поєднує образну репрезентацію, інтерпретацію символів та емоційно-ментальне сприйняття. Застосування міждисциплінарного підходу до музейної візуальності увиразнило музейну візуальність, як невід'ємну складову візуальної культури, та відкрило нові перспективи її теоретичного й практичного вдосконалення, зокрема залучення методологічних засад інших наук та аналіз специфіки їхнього функціонування в музейному просторі.

Подяка. Висловлюємо вдячність членам редакційної колегії журналу за консультації, надані під час підготовки статті до друку.

Фінансування. Автори не отримували фінансової підтримки для дослідження та / або публікації цієї статті.

Джерела та література:

- Баль, М.** (2012). Візуальний есенціалізм и объект визуальных исследований. *Логос*, 1 [85], 212–249. URL: http://www.logosjournal.ru/arch/23/art_124.pdf.
- Бойлен, А. Л.** (2021). *Візуальна культура (пер. з англ. Г. Левіє)*. Київ : ArtHuss, 208 с.
- Вербицька, П. В.** (2016). Музейна комунікація в умовах викликів глобалізації. *Historical and Cultural Studies*, 3, 1, 21–24.
- Дубовая, Н. В.** (2010). Візуальная культура в аспекте современности. URL: https://sibac.info/conf/pedagog/iii/35579_
- Дудка, С.-Р. О.** (2016). Питання «образу» в інтер'єрному дизайні. *Актуальні питання мистецтвознавства: виклики XXI століття: зб. статей міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 95-річчю заснування вищої художньої школи Харкова, 13 жовт. 2016 р. Харків : ХДАДМ*, 53–54.

- Загайська, Д. Л.** (2016). Співвідношення символу та метафори, алегорії, образу, знаку як засобів художньої виразності. *Актуальні питання мистецтвознавства: виклики XXI століття: зб. статей міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 95-річчю заснування вищої художньої школи Харкова, 13 жовт. 2016 р. Харків : ХДАДМ, 66–68.*
- Ільїна, Г. В.** (2018). *Генеза культури мислення: логос, раціо, візіо : монографія.* Київ-Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 368 с.
- Ковалевська, О.** (2016). Візуальні студії в системі сучасного соціогуманітарного знання. *Історіографічні дослідження в Україні, 26.* Київ, 208–237.
- Ковалевська, О.** (2018). Візуальні студії. *Нариси з соціокультурної історії українського історієписання / за загал. ред. В. Смолія.* Київ : Генеза, 119–183.
- Кремень, В. Г., Ільїн, В. В.** (2020). Презентація візуальної грамотності в освітньому процесі та її експлікація в культурі мислення. *Інформаційні технології і засоби навчання, 75.* URL: <https://www.researchgate.net/publication/339589190> DOI: 10.33407/itlt.v75i1.3660.
- Маланчук-Рибак, О.** (2013). Візуальна культура як дослідницький об'єкт. *Мистецтвознавчий автограф, 6–8, 99–106.* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mznav_2013_6-8_8.
- Мальковская, И. А.** (2008). Визуальная культура: проблема самоидентичности. *Гуманитарные науки: теория и методология, 4.* URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vizualnaya-kulturaproblema-samoidentichnosti>.
- Новікова, Г. Ю.** (2019). *Середовищний музей як феномен сучасних креативних індустрій: дисертація кандидата культурології: 26.00.05.* Харків, 236 с.
- Поляков, Т. П.** (2003). *Мифология музейного проектирования или «Как делать музей?».* Москва : Рос. ин-т культурологи, 456 с.
- Рачков, Є. С.** (2015). Методи та підходи візуальної історії: аналіз історіографії. *Харківський історіографічний збірник, 14, 27–41.*
- Сартр, Ж.-П.** (2000). *Взгляд. Бытие и Ничто: опыт феноменологической онтологии (пер. с фр. В. И. Колядко).* Москва : Республика, 324 с. URL: http://yanko.lib.ru/books/philosoph/sartre=butie_i_nichto=ann.htm#_Тoc130721409.
- Усманова, А.** (2007). Визуальные исследования как исследовательская парадигма. URL: <http://viscult.ehu.lt/article.php?id=108>.
- Усманова, А.** (2017). Визуальная культура – это наша повседневность. URL: <https://ru.ehu.lt/novosti/almira-usmanovaa-vizualnaja-kultura-jeto-nasha-povsednevnost/>.
- Ямпольский, М.** *Ткач и визионер: Очерки истории репрезентации, или О материальном и идеальном в культуре.* Москва : Новое литературное обозрение, 616 с.
- De Caro, L.** (2015). Moulding the Museum Medium: Explorations on Embodied and Multisensory Experience in Contemporary Museum Environments. *New Trends in Museology. Nouvelles tendances de la muséologie, 43B, 55–70.* DOI: <https://doi.org/10.4000/iss.397>.
- Levin, D. M.** (1999). *The Philosopher's Gaze: Modernity in the Shadows of Enlightenment.* Berkeley; Los-Angeles; Oxford, 1999. 502 p.
- Pink, S.** (2006). *Future of Visual Anthropology: Engaging the Senses.* London; New York : Routledge, 2006. 166 p.
- Sandywell, B.** (2011). *Dictionary of Visual Discourse: a Dialectical Lexicon of Terms.* New York : Ashgate, 702 p.
- Sturken, M., Cartwright, L.** (2009). *Practices of Looking: An Introduction in Visual Culture.* New York : Oxford University Press, 345 p.

Руслана Маньковская

Институт истории Украины Национальной академии наук Украины
доктор исторических наук, ведущий научный сотрудник (Украина)

Светлана Гаврилюк

Волынский национальный университет имени Леси Украинки
доктор исторических наук, профессор (Украина)

Теоретические основы музейной визуальности

Аннотация. В статье на основании современного визуального дискурса освещаются вопросы теоретико-методологического содержания относительно музейной визуальности, проанализированы научные подходы и методы, задействованные в визуальной культуре, уделено внимание особенностям визуализации и декодирования музейного пространства, специфике его моделирования и интерпретации визуальных конструкций. **Целью статьи** является анализ теоретических основ музейной визуальности, что предусматривает решение задачи выделения специфики теоретико-методологического инструментария по исследованию визуальности в музейном деле, обусловленной развитием современного междисциплинарного направления визуальных исследований (*visual studio*), в контексте которых музейная визуальность, как особенная форма визуальной культуры, приобретает новые признаки. **Методологию исследования** составили научные подходы и методы социогуманитарного направления: герменевтический, культурологический, семантический, семиотический, социальный и психоаналитический, сосредоточено внимание на междисциплинарном подходе как ведущему в визуальных исследованиях. Комплексная теоретическая аналитика музейной визуальности позволила глубже раскрыть ее возможности. **Научная новизна** состоит в представлении актуальных теоретико-методологических основ через культурологическую концепцию синергии визуальности и музейного дела. Впервые, выделяя из визуальной культуры музейную визуальность, анализируется ее методологическая база, выделяется специфика функционирования теоретического механизма в музейном пространстве. **Выводы.** Теоретические основы визуальных исследований существенно расширили научные возможности музейного дела как научной отрасли, и, задействованные в современных музейных практиках, заметно трансформировали музейное пространство. Исследование теоретического блока музейной визуальности доказывает важность междисциплинарного подхода, как ключевого, в развитии визуальных технологий, применяющихся в музейных практиках.

Ключевые слова: визуальные исследования, визуальная культура, музейная визуальность, научные подходы и методы, междисциплинарный подход.

Ruslana V. Mankovska

Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine
Dr (History), Leading Researcher (Ukraine)

Svitlana V. Havryliuk

Lesya Ukrainka Volyn National University
Dr(History), Professor (Ukraine)

Theoretical Fundamentals of Museum Visuality

Abstract. Based on modern visual discourse, the article views the issues of theoretical and methodological content related to museum visuality, analyzes scientific approaches and methods involved in visual culture, focuses on the features of visualization and decoding of museum space, the specifics of its modeling and interpretation of visual structures. **The article aims** to analyze the theoretical foundations of museum visuality, which involves solving the problem of identifying the specifics of theoretical and methodological tools for the study of visuality in museology and necessitated by the development of the modern interdisciplinary subject of visual studios – in the context of which museum visuality as a specific form of visual culture, acquires new features. **The research methodology** consists of scientific approaches and methods of socio-humanitarian direction, such as hermeneutical, cultural, semantic, semiotic, social, and psychoanalytical. The attention is drawn to the interdisciplinary approach as a major in visual studies. Comprehensive theoretical analysis of museum visuality enabled a more profound understanding of its possibilities. **The scientific novelty** lies in relevant theoretical and methodological principles through the cultural concept of the visuality's synergy and museology. The article analyzes the methodological basis of

museum visuality, for the first time distinguishing it from visual culture, and identifies the specifics of the theoretical mechanism functioning in museum space. **Conclusions.** The theoretical foundations of visual studies have significantly expanded the possibilities of museology as a scientific field and involved in modern museum practices, which have significantly transformed the museum space. The study of the theoretical chapter of museum visuality proves the significance of an interdisciplinary approach as a major one, especially in the development of visual technologies used in museum practices.

Key words: visual studies, visual culture, museum visuality, scientific approaches and methods, interdisciplinary approach.

References:

- Bal, M.** (2012). Vizualnyy essentsializm i obekt vizualnykh issledovaniy [Visual Essentialism and the Object of Visual Research]. *Logos – Logos*, 1 [85], 212–249. [in Russian].
- Boilen, A. L.** (2021). *Vizualna kultura (per. z ang. H. Leviv) [Visual Culture (Trans. from English by H. Leviv)]*. Kyiv : ArtHuss, 208 p. [in Ukrainian].
- De Caro, L.** (2015). Moulding the Museum Medium: Explorations on Embodied and Multisensory Experience in Contemporary Museum Environments. *New Trends in Museology. Nouvelles tendances de la muséologie*. 43B, 55–70. DOI: <https://doi.org/10.4000/iss.397>. [in English].
- Dubovaya, N. V.** (2010). *Vizualnaya kultura v aspekte sovremennosti [Visual Culture in the Aspect of Modernity]*. URL: https://sibac.info/conf/pedagog/iii/35579_ [in Russian].
- Dudka, S.-R. O.** (2016). Pytannia «obrazu» v interiernomu dyzaini [The Question of «Image» in Interior Design]. In: *Aktualni pytannia mystetstvoznavstva: vyklyky XXI stolittia: zb. statei mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviachenoj 95-richchju zasnovannia vyshchoi khudozhnoi shkoly Kharkova, 13 zhovt. 2016 r.*, 53–54. [in Ukrainian].
- Iliina, H. V.** (2018). *Geneza kultury myslennia: logos, ratsio, vizio : monohrafiia [Genesis of the Culture of Thinking: Logos, Ratio, Vision : Monograph]*. Kyiv-Nizhyn: Vydavets Lysenko M. M., 368 p. [in Ukrainian].
- Kovalevska, O.** (2016). Vizualni studii v systemi suchasnogo sotsiogumanitarnoho znannia [Visual Studies in the System of Modern Socio-Humanitarian Knowledge]. *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini – Historiographical Research in Ukraine*, 26, 208–237. [in Ukrainian].
- Kovalevska, O.** (2018). Vizualni studii [Visual Studies]. In: *Narysy z sotsiokulturnoi istorii ukrainskoho istoriepysannia / za zag. red. V. Smolii – Essays on the Socio-Cultural history of Ukrainian Historiography / Ed. V Smoliiy*. Kyiv : Geneza, 119–183. [in Ukrainian].
- Kremen, V. G., Ilin, V. V.** (2020). Prezentatsiia vizualnoi hramotnosti v osvithomu protsesi ta ii eksplikatsiia v kulturi myslennia [Presentation of Visual Literacy in the Educational Process and Its Explication in the Culture of Thinking]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia – Information Technologies and Teaching Aids*, 75. Kyiv: URL: <https://www.researchgate.net/publication/339589190> DOI: 10.33407/itlt.v75i1.3660. [in Ukrainian].
- Levin, D. M.** (1999). *The Philosopher's Gaze: Modernity in the Shadows of Enlightenment*. Berkeley; Los-Angeles; Oxford, 502 p. [in English].
- Malanchuk-Rybak, O.** (2013). Vizualna kultura yak doslidnytskyi obekt [Visual Culture as an Object of Research]. *Mystetstvoznavchyi avtohrاف – Art Autograph*, 6–8, 99–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mznav_2013_6-8_8. [in Ukrainian].
- Malkovskaya, I. A.** (2008). Vizualnaya kultura: problema samoidentichnosti [Visual Culture: the Problem of Self-Identity]. *Gumanitarnye nauki; teoriya i metodologiya – Humanitarian Studies: Theory and Methodology*, 4, URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vizualnaya-kulturaproblema-samoidentichnosti>. [in Russian].
- Novikova, G. Yu.** (2019). *Seredovyshchnyi muzei yak fenomen suchasnykh kreatyvnykh industrii: dys. ... kand. kulturologii : 26.00.05 [Environmental Museum as a Phenomenon of Modern Creative Industries: Candidate's thesis of cultural studies]*. Kharkiv, 236 p. [in Ukrainian].
- Pink, S.** (2006). *Future of Visual Anthropology: Engaging the Senses*. London; New York : Routledge, 166 p. [in English].
- Polyakov, T. P.** (2003). *Mifologiya muzeynogo proektirovaniya ili «Kak delat muzey»? [The Mythology of Museum Design or «How to Make a Museum?»]*. Moskva : Ros. in-t kulturologii, 456 p. [in Russian].
- Rachkov, Ye. S.** (2015). Metody ta pidchody vizualnoi istorii: analiz istoriografii [Methods and Approaches of Visual History: Analysis of Historiography]. *Kharkivskiy istoriografichnyi zbirnyk – Kharkiv Historiographical Collection*, 14, 27–41. [in Ukrainian].
- Sandywell, B.** (2011). *Dictionary of Visual Discourse: a Dialectical Lexicon of Terms*. New York : Ashgate, 702 p. [in English].
- Sartr, Zh.-P. (2000).** *Vzglyad. Bytie i Nichto: opyt fenomenologicheskoy ontologii (per. s fr. V. I. Kolyadko) [The Look. Being and Nothing: the Experience of Phenomenological Ontology. (Trans. from*

-
French by V. I. Kolyadko]. Moskva : Respublika, 324 p. URL: http://yanko.lib.ru/books/philosoph/sartre=butie_i_nichto=ann.htm#_Toc130721409. [in Russian].
- Sturken, M., Cartwright, L.** (2009). *Practices of Looking: An Introduction in Visual Culture*. New York : Oxford University Press, 345 p. [in English].
- Usmanova, A.** (2013). *Vizualnye issledovaniya kak issledovatel'skaya paradigma [Visual Research as a Research Paradigm]*. URL: <http://viscult.ehu.lt/article.php?id=108>. [in Russian].
- Usmanova, A.** (2017). *Vizualnaya kultura – eto nasha povsednevnost [Visual Culture – Our Daily Routine]*. URL: <https://ru.ehu.lt/novosti/almira-usmanovaa-vizualnaja-kultura-jeto-nasha-povsednevnost/>. [in Russian].
- Verbytska, P. V.** (2016). Muzeina komunikatsiia v umovakh vyklykiv hlobalizatsii [Museum Communication in the Face of the Globalization Challenges]. *Historical and Cultural Studies*, 3, 1, 21–24. [in Ukrainian].
- Yampolskiy, M.** (2007). *Tkach i vizioner: Ocherki istorii reprezentatsii, ili O materialnom i idealnom v culture [Weaver and Visionary: Essays on the History of Representation, or on the Material and the Ideal in Culture]*. Moskva : Novoe literaturnoe obozrenie, 616 p. [in Russian].
- Zagaiska, D. L.** (2016). Spivvidnoshennia symvolu ta metafory, alehorii, obrazu, znaku yak zasobiv khudozhnoi vyraznosti [The Ratio of Symbol and Metaphor, Allegory, Image, and Sign as a Means of Artistic Expression]. In: *Aktualni pytannia mystetstvoznavstva: vyklyky XXI stolittia: zb. statei mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviachenoï 95-richchiu zasnovannia vyshchoi khudozhnoi shkoly Kharkova, 13 zhovt. 2016 r.*, 66–68. [in Ukrainian].

Статтю надіслано до редколегії 12.07.2021 р.
Статтю рекомендовано до друку 13.08.2021 р.